

Katarina Aladrović-Slovaček

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/9e31lh6n2m>

Stručni članak

Rukopis prihvaćen za tisak: 27.11.2023.

MJESTO POŽEŠKIH PISACA U PREGLEDU POVIJESTI HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI AKADEMIKA DUBRAVKA JELČIĆA

Sažetak

Jedan od najvažnijih pisaca povijesti hrvatske književnosti bio je akademik Dubravko Jelčić. Nastavljajući rad svojih prethodnika, svoje je rezultate utemeljio na najnovijim spoznajama književnih istraživanja. Prvo izdanje objavljeno je 1997. godine dok je drugo, znatno proširenije 2004. godine. U povijest hrvatske književnosti uključeni su i Požežani: isusovac Antun Kanižlić sa svojim književnim opusom u kojemu najviše pozornosti posvećuje baroknome spjevu *Sveta Rožalija*. Spominje i važne jezikoslovce 18. stoljeća, među kojima i fra Grgu Ćevapovića koji izdaje Katančićev prijevod Biblije na hrvatski jezik. U 19. stoljeću opisuje lik i djelo Vjekoslava Babukića, koji odigrava važnu ulogu u procesu standardizacije hrvatskoga jezika, naglašavajući važnost njegove *meke plemenite štokavštine* koja ga je i učinila jednim od najvažnijih Gajevih suradnika. U razdoblju predrealizma ističe važnost Požežanina Miroslava Kraljevića, autora prvoga hrvatskoga romana *Požeški đak*, franjevca Kaje Agjića koji piše zabavno-počne feljtone, Vilima Korajca, autora humorističnih spisa, Aleksandra Tomića, pripovjedača i prevoditelja te brata Josipa Eugena Tomića čijem liku i djelu daje posebno mjesto naglašavajući važnost njegovih povijesnih romana, ali i zadaće koja mu je povjerena da dovrši Šenin roman *Kletvu*. Posebno mjesto u povijesti hrvatske književnosti dvadesetoga stoljeća pripada putopiscu Matku Peiću, a uz njega autor navodi i pisca za mladež Branka Hribara. Zanimljivo je kako spominje i pjesnike zavičajnih pejzaža, među kojima Željka Muljevića, Blaženku Maras Čulinu, Matu Nosića, Lanu Derkač, Nadu Prkačin te Branka Živkovića. Konačno, može se reći kako se u *Povijesti hrvatske književnosti* Dubravka Jelčića ogleda jedna cijela plejada književnika i jezikoslovaca koji su za Požegu i Požeštinu vezani svojim rođenjem ili životom, a ona se ogleda i u njihovim djelima.

Ključne riječi: Dubravko Jelčić; požeški pisci; povijest hrvatske književnosti.

1. Uvod

Povijest hrvatske književnosti akademika Dubravka Jelčića zauzima važno mjesto u novijim pregledima povijesti hrvatske književnosti. Iako se autor nastavlja na preglede povijesti hrvatske književnosti Mihovila Kombola i Antuna Barca, usklađuje ih s rezultatima najnovijih književnih istraživanja te ističe uloga književnosti u oblikovanju nacionalnog identiteta u kontekstu zapadnoeuropskih duhovnih težnji. *Povijest hrvatske književnosti* izlazi 1997. godine te potom 2004. godine u drugom izdanju koje je znatno prošireno. Sam podnaslov knjige odražava njezin sadržaj: *Tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne*, što uključuje tisuću godina pisane povijesti hrvatskoga naroda i njegovo stvaralaštvo po književnopovijesnim razdobljima sve do postmoderne. U svakom obrađenom književnopovijesnom razdoblju autor Dubravko Jelčić navodi karakteristike razdoblja, potom autore koji su obilježili razdoblje sa značajnim djelima, kao i karakteristike djela po kojima se ono ističe ili izdvaja među ostalima u opusu autora ili književnopovijesnoga razdoblja.

S obzirom da je akademik Dubravko Jelčić svojim rođenjem vezan za grad Požegu, ovim se radom želi istražiti mjesto požeških pisaca, odnosno zavičajnika, u *Povijesti hrvatske književnosti* (2004). U Anićevom Rječniku hrvatskoga jezika (2001) pojam zavičaj definira se kao mjesto rođenja, odnosno rodni kraj. U skladu s tim, zavičajnicima u ovome radu smatramo književnike koji su svojim rođenjem ili dijelom života bili vezani uz grad Požegu i područje Požeštine, kao što je uz grad Požegu svojim rođenjem bio vezan akademik Dubravko Jelčić. Gotovo cijeli život akademik Dubravko Jelčić bavio se književnom kritikom i povijesti književnosti, osobito novijom hrvatskom književnosti. Naime, autor je brojnih monografija, kritika, eseja, publicističkih zapisa, priređivač kritičkih izdanja djela hrvatski pisaca te, kako je navedeno, pisac novijega pregleda povijesti hrvatske književnosti. Autorica Vesna Vlašić (2020) navodi iznimnu vezanost akademika Dubravka Jelčića za rodni grad koja se osobito očituje u njegovoj zbirci poezije iz 1962. godine koja nosi naslov „Poraz pobjednika“, a u kojoj se nalazi niz nostalgičnih pjesama iz mladenačkog razdoblja koje su inspirirane zavičajnim motivima. Također, autorica navodi kako i Grigor Vitez u zbirku poezije „Lirika o Slavoniji“ uvrštava Jelčićevu pjesmu „Predjesenja samoća u ravnici“ kojom opjevava rodni kraj te se time nastavlja na niz Slavonaca, od Kanižlića i Relkovića pa sve do suvremenijih književnika Cesarića i Tadijanovića.

U članku „Za noviju povijest slavonske književnosti“ (1999) autor Goran Rem naglašava kako se u posljednjih dvadesetak godina 20. stoljeća pokazuje značajniji interes za osvjetljavanje baštine i zavičaja te slavonski pisci dobivaju sve više prostora u povijesti hrvatske književnosti koja se često ispisuje baš perom slavonskih povjesničara hrvatske književnosti, među kojima navodi i akademika Dubravka Jelčića.

Budući da su središta kulturnih zbivanja najčešće veće urbane sredine u kojima se stvaraju različiti kulturni i umjetnički krugovi u kojima djeluju književnici toga vremena, u povijesti književnosti zanimljivo je promatrati prostornu raslojenost koja

je najčešće pod utjecajem povijesnih i drugih socijalnih okolnosti. Upravo zbog toga slavonska se književnost u kontekstu povijesti hrvatske književnosti spominje tek u 17. stoljeću, ponajprije djelovanjem isusovca Antuna Kanižlića, te nešto kasnije djelovanjem Antuna Matije Relkovića. Upravo je u tome kontekstu zanimljivo promatrati grad Požegu kao manju kulturnu sredinu iz perspektive povijesti hrvatske književnosti i u kontekstu slavonskog književnog stvaralaštva.

2. Požeški pisci u povijesti hrvatske književnosti

2.1. Razdoblje rokokoja i romantizma

U svojoj *Povijesti hrvatske književnosti* akademik Dubravko Jelčić naglašava kako se prostor Slavonije u tekovinama povijesti hrvatske književnosti pojavljuje tek krajem 17., odnosno početkom 18. stoljeća naglašavajući kako se to događa upravo slijedom povijesnih događaja, tj. nakon „150 godina turskoga sužanjstva“. Goran Rem (1999) naglašava kako je u hrvatskoj književnosti njegovanje regionalnosti književna činjenica te iz perspektive povijesti hrvatske književnosti renesansni mediteranski krugovi nisu shvaćani izdvojeni, nego integrirajućim činiteljima hrvatske književnosti. Tako i Dubravko Jelčić (2004: 115) naglašava kako je Slavonija posljednja od svih hrvatskih pokrajina progovorila književno te postala novi kulturni prostor. Dakle, mirom u Srijemskim Karlovcima 1699. i protjerivanjem Turaka s područja Slavonije započinje kulturni procvat, a time i književno djelovanje, koje je ponajprije vezano uz Crkvu i svećenstvo kojemu je jedan od ciljeva i opismenjavanje naroda pa uz umjetničku, književno stvaralaštvo ima i svoju neizostavnu didaktičku ulogu. Prvo zavičajno ime koje se pojavljuje u pregledu povijesti hrvatske književnosti Dubravka Jelčića jest ime isusovca Antuna Kanižlića (1699. – 1777.) kojeg sam autor određuje zavičajem i sredinom djelovanja, naglašavajući to ojkonomom Požežanin. Uz Antuna Kanižlića navedena su njegova najznačajnija djela, a to je ponajprije barokni ep s elementima rokokoja *Sveta Rožalija* u koju autor unosi elemente svoga zavičaja – Zlatne doline, te pisac *Povijesti hrvatske književnosti* navodi i drugo, možda i značajnije djelo „Kamen pravi smutnje velike“ koje je po svom žanrovskom određenju polemički filozofsko-teološki spis i koji ga potvrđuje piscem velike kulture. Potom se spominju još dva franjevca iz istoga razdoblja, Josip Pavišević i Grga Čevapović. Oba su svojim rođenjem vezana uz grad Požegu. Josip Pavišević (1734. – 1803.) bio je lektor filozofije i teologije u Osijeku te autor ističe njegovu svestranost i talentiranost budući da je pisao na hrvatskom i latinskom jeziku te prevodio s talijanskoga, francuskog i njemačkog jezika. Bio je istaknutiji prevoditelj te se među inima ističe jedno njegovo značajnije djelo: *Kratkopis poglaviti događaja sadašnje vojske*. Iako se fra Grgu Čevapovića najčešće spominje kao osobu koja je tiskala prijevod Katančićeve Biblije na hrvatski jezik početkom 18. stoljeća, autor Dubravko Jelčić u *Povijesti hrvatske književnosti* spominje ga i kao jezikoslovca koji se zalagao za jezično-pravopisno sjedinjenje svih hrvatskih pokrajina, što su zapravo prvi pokušaji standardizacije hrvatskoga jezika.

2.2. Razdoblje romantizma i ilirizma

U razdoblju romantizma autor navodi još jednog Požežanina Antuna Nagyja (1774. – 1847.), koji široj publici nije toliko poznat, profesora opće povijesti, prigodnog pjesnika, te prevoditelja djela o Napoleonu s njemačkog jezika na mješavinu kajkavskog i štokavsko-ikavskog govora. U ovome krugu posebno mjesto svakako zauzima Vjekoslav Babukić (1812. – 1875.), Požežanin, kako ga Jelčić (2004: 165) naziva desnom rukom Ljudevita Gaja, odnosno 'tihim i upornim ostvariteljem preporodnih ideja'. „Iz rodne Zlatne doline donio je meku, plemenitu štokavštinu kao svoj domaći, materinski jezični idiom pa ga je to i dovelo u krug najprisnijih Gajevih suradnika” (Jelčić, 2004: 166). Iako je po struci bio pravnik, dao je veliki doprinos razvoju hrvatskoga standardnoga jezika. Već se zarana uključio u hrvatski narodni preporod kao štokavac među neštokavcima koji su prihvatili književni jezik štokavske stilizacije. Od samoga početka bio je u potpunosti posvećen hrvatskom narodnom preporodu pa je već 1836. godine postao tajnik Čitaonice ilirske, a 1842. tajnik Matice ilirske. Po svojoj vokaciji pripadao je Zagrebačkoj filološkoj školi, a ponajviše je upamćen kao pisac prve hrvatske gramatike *Osnova slovnice slavjenske narječja ilirskog* koja je u pet svezaka objavljena 1836. godine u Danici, prilogu *Novina horvatskih* te je prevedena na njemački i talijanski jezik. Uz gramatičke sadržaje, Babukić je dodao i dio o pravopisu u kojemu upućuje na Gajevu reformu. Od povijesne važnosti jest i njegova pobjeda na izborima za prvoga profesora hrvatskoga jezika na Katedri za hrvatski jezik Kraljevske akademije, gdje je prvo predavanje održao 1846. godine. Vjekoslav Babukić svojim je radom započeo sustavno normiranje hrvatskoga standardnoga jezika te time utro put mnogim jezikoslovcima koji se njime bave do današnjih dana (Aladrović Slovaček, 2015). Nažalost, njegov rad, kako navodi Jelčić (2004), nije dovoljno vrednovan jer se sukobio s Vukom Stefanovićem Karadžićem čija lingvistička misao ostaje dominantno prisutna u hrvatskome jeziku kroz djelovanje hrvatskih vukovaca koji su obilježili kraj devetnaestoga i početak dvadesetoga stoljeća. Ipak, važnost Vjekoslava Babukića kao značajnoga zavičajnika prepoznata je u novije vrijeme te mu je 2014. godine posvećen znanstveni simpozij u Požegi, a organizator tog simpozija bio je Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Požegi čiji je voditelj bio upravo akademik Dubravko Jelčić.

2.3. Razdoblje predrealizma

Razdoblje hrvatskoga predrealizma ili protorealizma obilježilo je djelovanje Augusta Šenoa te se u pregledima povijesti hrvatske književnosti tek sporadično navode i drugi predstavnici koji se po svojim djelima i njihovim značajem ne mogu mjeriti s „velikim Šenoom”. Ipak, u pregledu povijesti hrvatske književnosti akademik Dubravko Jelčić u ovome razdoblju navodi mnogobrojne književnike i kulturne djelatnike koji su obilježili ovo razdoblje završetka devetnaestoga stolje-

ća. Prvi je među njima romantičarsko-preporodni književnik Ljudevit Vukotinović, sin vlastelina Mirka Vukotinovića koji se 1811. preselio iz Požege u Zagreb. Potom je tu ime Požežanina Miroslava Kraljevića (1823. – 1877.), „pisca prvog hrvatskog romana kojemu je puni naslov *Požeški đak* ili *Ljubimo milu svoju narodnost i grlimo sladki svoj narodni jezik* (1863.)”. Dubravko Jelčić nadalje dodaje (2004: 206) kako je „Kraljević veliki župan požeški... prije svega književnik koji je u Požezi osnovao tiskaru te pokrenuo prvi časopis pod nazivom ‘Slavonac’” čiji su suradnici bili veliki književnici toga vremena: Mirko Bogović, Petar Preradović, August Šenoa, ali i pisci iz Slavonije. Time valorizira ideju koja se u različitim pregledima povijesti književnosti diskutira, odnosno potvrđuje i daje svoju tezu kako je *Požeški đak* prvi hrvatski roman. Naime, tiskan je prije *Zlatarovog zlata* i ima sva obilježja romanesknog žanra. Ovdje autor dodaje i stav samoga Kraljevića o romanu i njegovu pisanju te navodi kako roman obiluje „opisima prepoznatljivih požeških lokaliteta”. Time i Dubravko Jelčić kao povjesničar književnosti daje na važnosti slavonskome krugu književnika protorealizma, ali i svome zavičajniku Miroslavu Kraljeviću. Uz Kraljevića, Dubravko Jelčić potvrđuje važnost još jednoga zavičajnika toga vremena, a to je franjevac Kajo Agjić (1805. – 1892.) koji je bio istraživač znanosti, kulture i crkvene povijesti te promicatelj hrvatskoga jezika. Kajo Agjić izdavao je zabavne feljtone u časopisu *Slavonac* te je u njima pisao o običajima Slavonaca toga vremena pokušavajući djelovati prosvjetiteljski na svoga čitatelja, poučavajući, ali i propitujući etičnost različitih postupaka i običaja.

Nadalje, među predrealistima u *Povijesti hrvatske književnosti* (2004) našlo se i ime Aleksandra Tomića (1841. – 1892.), brata poznatijega Josipa Eugena Tomića, koji je bio svećenik i profesor đakovačkoga Sjemeništa, pripovjedač i prevoditelj s češkoga, poljskog i ruskog jezika. U zavičajnim krugovima poznat, ali u povijesti hrvatske književnosti nedovoljno valoriziran jest i književnik Vilim Korajac (1839. – 1899.) koji se 1862. godine „javio u časopisu *Naše gore list*” te je u svom pisanju razvijao nepretenciozni humorizam s literarnim reminiscencijama na svoje prethodnike Ivanovića i Jurkovića. Taj su iskonski slavonski humor, kako navodi V. Vlašić (2012), negdje duboko u sebi nosili Janko Jurković, Josip Eugen Tomić i Vilim Korajac i utkali ga u tekstove te tako potvrdili neprestano prožimanje usmene i pisane književnosti. Dubravko Jelčić (2004) nadalje navodi da ga je Matoš nazivao „veselim popom”, a najpoznatiji je po svojoj pripovijesti *Šijaci* koja je izašla 1868. godine u časopisu *Dragoljub*. Također, Jelčić (2004) navodi kako je tek s pripoviješću *Auvergnanski senatori*, objavljenoj u *Vijencu* 1877. godine, učvrstio svoj ugled u hrvatskoj književnosti. Međutim, kako također navodi Dubravko Jelčić (2004: 208) tek politička satira *Razgovor među četiri zida* ima postojanu vrijednost. Također zaključuje kako Korajac ima prirodni talent, ali i afirmira spisateljske postupke koji su tek u novije vrijeme i praktično i teorijski afirmirani. Sljedeći je u nizu Josip Eugen Tomić (1843. – 1906.) koji je, prema mišljenju Dubravka Jelčića (2004), ostao u sjeni Augu-

sta Šenoe. Josip Eugen Tomić je 1863. godine u časopisu *Slavonac* objavio povijesnu pripovijetku *Krovavi pir*, te je potom napisao niz drama, romana, komedija, feljtona, međutim, u povijesti hrvatske književnosti ostao je ipak najpoznatiji zbog toga što je dovršio Šenoin roman *Kletvu*. Njegovi povijesni romani *Zmaj od Bosne* (1879.) i *Eminagina ljubav* (1888.) reprezentativan su primjer hrvatskoga predrealizma. U obradi teme Josip Eugen Tomić odbacuje klasičnu dihotomiju „krst i nekrst“, te muslimanstvo i kršćanstvo promatra u duhu građanskoga liberalizma. S druge strane nalaze se društveni romani *Melita* (1899.) i *Udovica* (1891.) čije teme izazivaju polemike u svakom vremenu u kojemu se čitaju dok je roman *Kapitanova kći* (1884.) inspiriran zavičajnim temama te govori o povijesnoj Požegi, autorovom rodnom gradu, a Jelčić (2004: 228) ga opisuje kao ciklus požeških priča u kojima su autentični i prostor i likovi, patrijarhalna požeška atmosfera i šijački humor. Upravo ga zbog toga Jelčić naziva požeškim Šenoom.

2.4. Dvadeseto stoljeće - požeški krug poznatijih autora

Među poznatijim požeškim piscima koji su živjeli na prijelazu iz devetnaestoga u dvadeseto stoljeće nalazi se ime Franje Cirakija (Jelčić, 2004: 228) kojemu u časopisu *Vijenac* izlazi pedesetak pjesama koje pozornost privlače svojom formom. Međutim, ugled su mu učvrstile *Florentinske elegije* koje izlaze 1872. godine u *Vijencu* i ispjevane su heksametrima. Ono što naglašava i sam povjesničar književnosti Dubravko Jelčić, a što Cirakija odlikuje kao pisca zavičajnika, jest to preslikavanje njegova rodnog grada Požege s Firenzom pa upravo u toj dvostrukosti nastaje njegov najpoznatiji spjev. Nadalje, tu je i ime Dobriše Cesarića (1902. – 1980.) kojemu Jelčić ne navodi mjesto rođenja, ali je dobro poznato kako se rodio baš u Požegi, mada je veći dio svoga života u Slavoniji proveo zapravo u Osijeku. Taj pjesnik „malih stvari, a velikih misli“ objavio je petnaestak zbirki pjesama, a njegovu veličinu Jelčić naglašava riječima kako je riječ o pjesniku čije su sintagme ušle u svakodnevni govor (*krhko je znanje*). Jedan od Jelčićevih suvremenika i po rođenju i odrastanju i po životu i vokaciji bio je Matko Peić (1923. – 1999.) kojeg uvrštava u *Povijest hrvatske književnosti* govoreći kako se putopisom *Skitnje* predstavlja kao pisac zrela izraza te njima nastavlja matoševsku tradiciju otkrivajući „naše ljude i krajeve“. I sam se Peić u svojim esejima bavio svojim zavičajnicima (Vlašić, 2014), odnosno požeškim piscima od velikog Antuna Kanižlića preko ostalih pisaca 18. i 19. stoljeća: Franjom Sebastijanovićem, Antunom Nagyjem, Franjom Cirakijem, Miroslavom Kraljevićem, Josipom Eugenom Tomićem, Jankom Jurkovićem, Vilimom Korajacem, Napoleonom Špunom Stričićem, Zdenkom Marković, Dobrišom Cesarićem, Zlatom Kolarić Kišur, Borom Pavlovićem, Brankom Živkovićem, Dubravkom Jelčićem i drugima. Nižući književnike zavičajnike Peić ističe posebnu vrijednost slavonske književnosti koja se očituje u vjernosti zemlji i sveprisutnosti prirode i čovjeka (Vlašić, 2014). Nadalje, Jelčić (2004) naglašava i njegovu posebnost kao pisca koji u sebi združuje

više darovitosti koje se sretno nadopunjuju misleći pritom na njegovu ljubav prema likovnoj umjetnosti i širok opus njegova književnog stvaralaštva, osobito putopisa po kojima je ostao prepoznat. Upravo zbog toga 2011. godine održan je znanstveni simpozij u čast Matku Peiću koji je organizirala Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički radu Požegi čiji je voditelj bio akademik Dubravko Jelčić. U *Uvodniku Radova 3* Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi akademik Dubravko Jelčić potvrdio je njihovo prijateljstvo pišući o danu kada nas je napustio veliki Matko Peić: „Noćas ću teško spavati, javljat će mi se u mislima Matko. Toliko smo noći i dana u posljednjih tridesetak godina proveli u Akademiji likovnih umjetnosti, u njegovu kabinetu, u šetnjama, u razgovorima, u gostionicama, i u Zagrebu i u Osijeku... nitko ga ne može zamijeniti, kao što ga nitko neće moći zamijeniti ni u njegovoj Požegi, ni u njegovu Zagrebu, ni u njegovoj Hrvatskoj.“ potvrdivši tako Matka Peića kao našega i svoga zavičajnika.

U pregledu *Povijesti hrvatske književnosti* (Jelčić, 2004) nadalje stoji „Kao i Matko Peić, iz Požege je i Branko Hribar, autor romana Adam Vučjak – pjesnik koji je zaljubljen u svoj zavičaj te mu posvećuje i svoj roman *Moja lipanjska dolina*“. S imenom Branka Hribara, jednog od rijetkih pisaca za djecu koji je svojim rođenjem vezan za grad Požegu, završava pregled poznatijih imena dvadesetoga stoljeća koji su svojim rođenjem ili životom vezani uz grad Požegu ili Požeštinu.

2.5. Dvadeseto stoljeće - požeški krug manje poznatih autora

Prvi je među manje poznatim Požežanima dvadesetoga stoljeća u *Povijesti hrvatske književnosti* istaknut Tin Kolumbić (1936. -) koji je bio profesor hrvatskoga jezika u Požegi i ondje je objavio glavninu svoga ovećeg pjesničkog opusa. Nadalje, navodi u ovome dijelu i ime Stjepana Pavičića (1913. – 1968.) koji je djelovao kao odvjetnik u Požegi, a bio je pisac brojnih humoreski i dramskih djela. Kako je već razvidno iz pregleda ranijih razdoblja, Dubravko Jelčić u svoj je pregled stavljao i imena poznatih prevoditelja te se na ovome popisu nalazi ime Božidara Škriteka (1935. – 1984.) koji je po svojoj vokaciji bio pjesnik i prevoditelj Čehovljevih djela. Nadalje, tu se nalazi i pjesnik zavičajnih pejzaža Željko Muljević (1937. – 2008.) te supruga poznatog pleterničkog slikara Tomislava Čuline profesorica hrvatskoga jezika Blaženka Maras Čulina (1933. – 1993.). U svoju je *Povijest hrvatske književnosti* uvrstio i ratni dnevnik profesora hrvatskoga jezika i povijesti te hrvatskoga branitelja Mate Nosića (1947.) pod naslovom *Iz dnevnika rojnog*. Također, Dubravko Jelčić u svoj pregled uvrštava i suvremene pjesnike, među kojima su Požežanke Lana Derkač (1969.) te Nada Prkačin (1968.), koja uz pjesme objavljuje i roman *Tamo gdje nema rata* u kojemu tematizira „ratnu otuđenost i samoću“. Suvremeni pregled pisaca iz požeškoga kruga završava liječnikom Brankom Živkovićem (1925. – 1991.) koji je pisao poeziju, a njegova autobiografska knjiga o djetinjstvu u požeškoj Zlatnoj dolini objavljena je posthumno 1996. godine pod naslovom *Slavonija moja ljubav*.

3. Zaključak

U *Povijesti hrvatske književnosti* akademika Dubravka Jelčića (2004) ogleda se jedna cijela plejada književnika i jezikoslovaca koji su za Požegu i Požeštinu vezni svojim rođenjem ili životom, a povijest su hrvatske književnosti obilježili svojom poezijom ili prozom, jezikoslovnim radovima ili važnim i kvalitetnim prijevodima s drugih jezika. Možda je njihovo djelovanje u nacionalnome kontekstu minorno, ali u lokalnom kontekstu ono je iznimno važno. Zavičaj je neiscrpna tematika koja omogućuje profiliranje književnika, ali omogućuje i preslikavanje stvarnoga života u kontekst umjetnosti, te usmjerenost na vrijednosti suvremenosti: slobode, poštovanja i uvažavanja te razumijevanja neobičnosti u posvemašnjem individualno orijentiranome svijetu.

Jelčićevi zavičajnici, čije stvaralaštvo V. Vlašić (2014) opisuje kao čisti kristalni jezik koji se ogleda u izboru motiva jednog zajedničkog geografskog područja, dobili su svoje mjesto u kanonu hrvatske književnosti. Upravo njihovim uvrštavanjem u kanon hrvatske književnosti Dubravko Jelčić svojim odabirom pridaje važnost njihovu djelu i stvaralaštvu u zavičajnom kontekstu, ali i nacionalnom kontekstu povijesti hrvatske književnosti.

Konačno, djelovanjem Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, čiji je akademik Dubravko Jelčić bio voditelj od osnutka, pokrenula su se mnogobrojna istraživanja o zavičajnicima i njihovoj važnosti u lokalnoj, ali i široj znanstvenoj i stručnoj zajednici, na čemu smo mu svi mi, njegovi zavičajnici, neizmjerljivo zahvalni. Stoga je i ovaj prilog napisan njemu u čast. Hvala Mu.

Literatura:

1. Aladrović Slovaček, K. (2015). Uvodna riječ. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, (4.), VII-IX.
2. Anić, V. (2001). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Liber.
3. Jelčić, D. (1997, 2004). *Povijest hrvatske književnosti: Tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne*. Zagreb: Naklada Pavičić.
4. Jelčić, D. (2016). Riječ unaprijed. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, (5.), VII-VII.
5. Jelčić, D. (2014). Uvodna riječ. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, (3.), VII-XI.
6. Jelčić, D. (2012). Proslov. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, (1.), IX-XI.
7. Rem, G. (1999). Za novu povijest slavonske književnosti. *Fluminensia*, 11 (1-2), 73-82.
8. Vlašić, V. (2020). Autorsko traženje Dubravka Jelčića. *Dani Hvarškoga kazališta*, 46 (1), 360-367.
9. Vlašić, V. (2014). Peićevi zavičajnici. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, (3.), 31-38.
10. Vlašić, V. (2012). Slavonski tip humora u tekstovima J. Jurkovića, V. Korajca i J. E. Tomića. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, (1.), 21-31.

The place of Požega authors in the review of the history of Croatian literature by academician Dubravko Jelčić

Summary

Academician Dubravko Jelčić was one of the most important writers in the history of Croatian literature. Continuing the work of his predecessors, he based his results on the latest knowledge of literary research. The first edition was published in 1997, while the second, significantly expanded one, was published in 2004. Citizens of Požega play an important role in Croatian literary history, one of them being a Jesuit Antun Kanižlić with his literary opus centered around a baroque poem Saint Rosalia. One of the prominent linguists of the 18th century was Fra Grga Ćevapović, who published the Katančić's translation of the Bible into Croatian. Then in the 19th century, Vjekoslav Babukić was another prominent personality, actively participating in the process of standardisation of the Croatian language, emphasising the significance of its *soft, noble shtokavian quality*, which made him one of the most important associates of Gaj. In the pre-realist period there are other significant Požega citizens: Miroslav Kraljević, the author of the first Croatian novel *The Student from Požega*, Kajo Agjić, a Franciscan writing amusing and educational feuilletons, Vilim Korajac distinguished for his humorous writings, Aleksandar Tomić, a storyteller, translator and the brother of Josip Eugen Tomić whose history novels are exceptionally important, as well as and the fact that he was assigned the task to complete August Šenoa's novel *The Curse*. In the literature of the twentieth century, a special place belongs to a travel writer Matko Peić, and an important one certainly to a fiction writer for young adults, Branko Hribar. Interestingly, landscape poetry writers are mentioned as well, and among them: Željko Muljević, Blaženka Maras Čulina, Mato Nosić, Lana Derkač, Nada Prkačin and Branko Živković. In conclusion, History of Croatian Literature by Dubravko Jelčić offers an informative insight into lives and work of a whole pleiade of writers and linguists that were born in, or lived in Požega and Požega area, which is reflected in their work.

Keywords: Dubravko Jelčić; Požega's authors; the history of Croatian literature.

Izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović-Slovaček
Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
Savska cesta 77, 10000 Zagreb
kaladrovic@gmail.com

